

Kwartaalmonitor Bouw

Derde kwartaal 2015

Omzet bouw blijft groeien, verwachtingen positief

- Totale bouwsector: Omzet en toegevoegde waarde stijgen, faillissementen nemen af
- Bouw van woningen en bedrijfsgebouwen: Omzet wederom positief, vergunningverlening nieuwbouw stopt
- Grond-, weg- en waterbouw: Omzet neemt toe

Voor het vierde kwartaal op rij groeit de omzet in de bouw. In het derde kwartaal van 2015 lag de omzet 6,5 procent hoger dan een jaar eerder en de toegevoegde waarde ruim 9 procent. Het aantal faillissementen daalde fors. Bouwondernemers zijn ook optimistisch over de ontwikkelingen op het gebied van banen, al nam het aantal in het derde kwartaal nog af.

Dat het steeds beter gaat met de bouw komt voornamelijk door de opleving van de woningmarkt, alhoewel de grond- weg- en waterbouw het ook goed deed, met een omzetstijging van bijna 7 procent in het afgelopen kwartaal.

Het aantal opgeleverde nieuwbouwwoningen lag 5 procent hoger en er werden 30 procent meer bestaande woningen verkocht dan een jaar eerder.

Kerncijfers bouwsector en Nederlandse economie

	2014		2015		
	III	IV	I	II	III
Omzet bouwsector 1)	-1,7	5	5,3	9,3	6,5
Toegevoegde waarde 1)	-1,2	8,1	8,6	12,3	9,2
Nieuwe woningen x1000	10,0	14,8	11,5	11,1	10,6
Aantal faillissementen	246	220	246	203	154
Aantal banen x1000	514	511	509	505	503
Bbp totaal 1)	1,2	1,6	2,5	2,2	1,9
Verkochte woningen x1000	39,2	51,3	34,5	40,7	50,6

Bron: CBS 1) % mutatie t.o.v. een jaar eerder

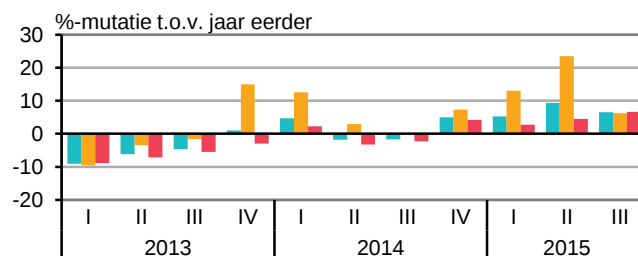
Totale bouwsector

Omzet bouw blijft groeien

Voor het eerst sinds 2013 deden grote bedrijven het beter dan de kleintjes als het gaat om de hoogste omzetgroei. Bij bedrijven met meer dan 100 werkzame personen nam de omzet in het derde kwartaal toe met gemiddeld 8,1 procent. Bij kleine bedrijven, tot 10 werkzame personen, was dat 6,2 procent, terwijl die in het tweede kwartaal nog een stijging haalden van ruim 20 procent. Middelgrote bedrijven met 10-100 werkzame personen behaalden met een omzetstijging van 4,6 procent de laagste groei.

Over de hele linie groeide de omzet in de bouw met 6,5 procent. Een kwartaal eerder was dat nog 9 procent.

Omzet bouw

Bron: CBS

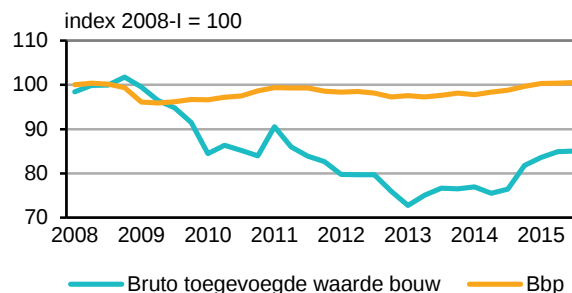
■ Totaal ■ Klein- ■ Midden- en Grootbedrijf

Statline: [Omzetontwikkeling bouwnijverheid](#)

Toegevoegde waarde opnieuw toegenomen

Met een toename van 9,2 procent ten opzichte van een jaar eerder ligt de toegevoegde waarde in de bouw nog bijna 18 procent onder het niveau van voor de crisis. De index staat op hetzelfde niveau als begin 2010, maar toen was de toegevoegde waarde nog sterk aan het dalen. Sinds 2013 heeft de bouw de weg omhoog weer gevonden. Toch blijft de bouw achter bij de totale economie, die al sinds het tweede kwartaal weer groter is dan in het tweede kwartaal van 2008.

Bruto toegevoegde waarde bouw en Bbp

Bron: CBS

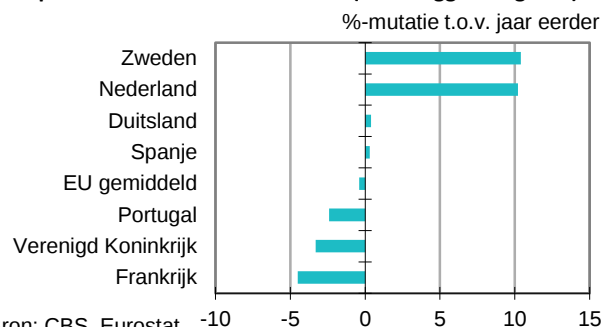
[Statline: Bbp, productie en bestedingen](#)

Nederlandse bouwproductie in Europese top

Bijna nergens in Europa steeg de bouwproductie in het derde kwartaal zo hard als in Nederland. De productie nam, gecorrigeerd voor werkdagen, met 10,2 procent toe. Van de onderstaande landen deed alleen Zweden het iets beter met een groei van 10,4 procent.

Niet overal zit de productie in de lift. Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk kijken aan tegen een daling met respectievelijk 4,5 en 3,3 procent. De Duitse bouwproductie steeg gering, met 0,4 procent, maar Duitsland had de afgelopen jaren minder te kampen met de crisis in de bouwsector en staat er qua niveau nog steeds beter voor dan Nederland.

Bouwproductie derde kwartaal 2015 (werkdaggecorrigeerd)

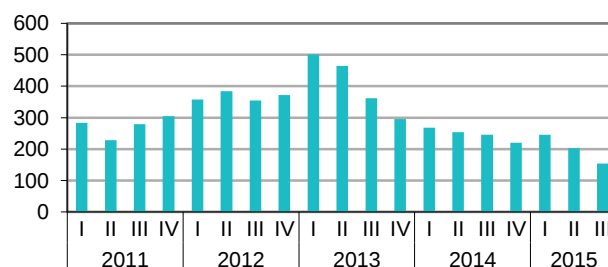
Bron: CBS, Eurostat

[Eurostat: Short term business statistics database](#)

Aantal faillissementen neemt verder af

Sinds begin 2013 daalt het aantal uitgesproken faillissementen in de bouw nagenoeg onafgebroken. In het derde kwartaal gingen nog 154 bedrijven failliet, voor het grootste deel ondernemingen in de specialistische bouw. Onder algemene burgerlijke en utiliteitsbouwers viel voor 58 ondernemers het doek. In alle subbranches in de bouw is het aantal faillissementen in het derde kwartaal kleiner dan in het tweede kwartaal.

Aantal faillissementen bouwnijverheid

Bron: CBS

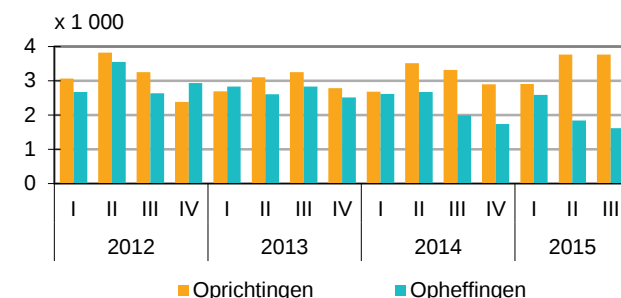
[Statline: Uitgesproken faillissementen](#)

Meer starters, minder stoppers

Het derde kwartaal van 2015 kende meer starters dan stoppers. Er werden ruim 3 700 nieuwe bouwbedrijven opgericht, dat is een stijging van bijna 14 procent ten opzichte van hetzelfde kwartaal vorig jaar. Daartegenover stonden zo'n 1 600 bouwbedrijven die werden opgeheven, een daling van ruim 18 procent. De grootste toename van het aantal starters zit in de algemene bouw en projectontwikkeling, de grootste afname van het aantal stoppers in de gespecialiseerde bouw.

De totale aantallen starters en stoppers lopen sinds begin dit jaar ieder kwartaal verder uiteen, een teken dat de bouwsector verder aantrekt. In totaal telt de bouwnijverheid aan het eind van het derde kwartaal 149 825 bedrijven. Ook daar is een stijgende lijn zichtbaar.

Aantal oprichtingen en opheffingen in de bouwnijverheid

Bron: CBS

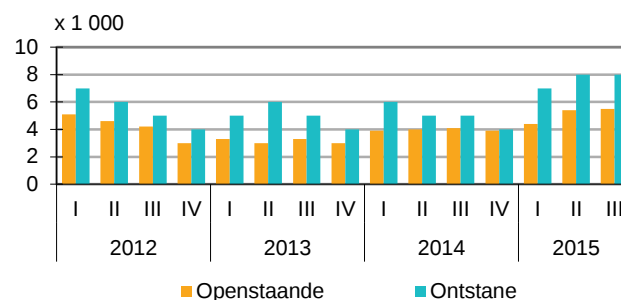
[Statline: Bedrijven; oprichtingen](#)

[Statline: Bedrijven; opheffingen](#)

Stabilisatie werkgelegenheid, dynamiek in vacatures

Het totaal aantal banen in de bouw nam ten opzichte van het tweede kwartaal seizoengecorrigeerd iets af en kwam uit op 503 000. Er ontstonden, net als in het tweede kwartaal, ongeveer 8 000 nieuwe vacatures en er werden zo'n 7 000 vacatures vervuld. Aan het eind van het tweede kwartaal stonden 5 500 vacatures open, 100 meer dan een kwartaal eerder. De vacature-indicator voor de bouw, die verschillende verwachtingen over werkgelegenheid van ondernemers combineert, is aan het begin van het vierde kwartaal positief. Dit geeft aan dat het aantal vacatures in de bouw de komende maanden naar verwachting zal toenemen.

Aantal vacatures

Bron: CBS

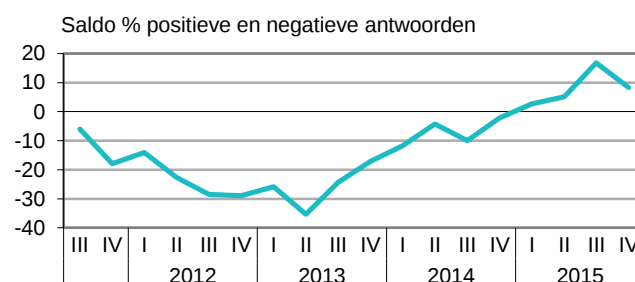
[Statline: Vacatures](#)

Ondernemersvertrouwen niet verder gegroeid

Bouwondernemers zijn nog steeds positief gestemd, al houdt het ondernemersvertrouwen met een cijfer van 8,3 pas op de plaats.

Over de meeste indicatoren zijn ondernemers in de bouwnijverheid minder optimistisch dan drie maanden geleden, maar er zijn nog steeds meer positief dan negatief gestemde ondernemers. Wel was het aantal ondernemers dat een verslechtering van de winstgevendheid meldde groter dan het aantal dat een verbetering opgaf.

Ondernemersvertrouwen bouw (seizoengecorrigeerd)

Bron: CBS

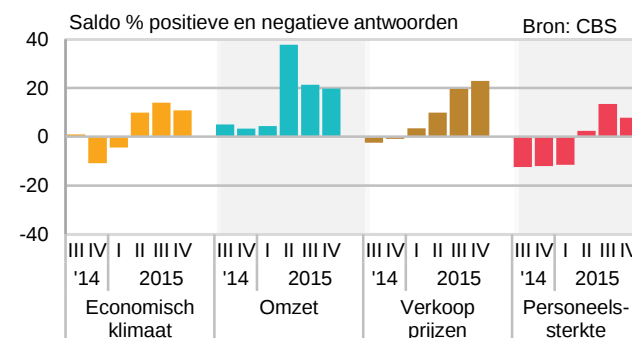
[Statline: Ondernemersvertrouwen](#)

Ondernemers nog steeds positief in hun verwachtingen

In hun omzetverwachting zijn ondernemers in de bouwnijverheid, met een saldopercentage van 19, nagenoeg even positief als drie maanden geleden. Per saldo verwacht 11 procent een verbetering van het economische klimaat voor het vierde kwartaal.

Ondernemers zijn ook positief over de verwachte ontwikkeling van de personeelssterkte in het vierde kwartaal, zij het iets minder dan vorig kwartaal. Het aantal ondernemers dat verwacht de verkoopprijzen te laten stijgen is een fractie groter dan in het vorige kwartaal.

Verwachtingen voor het lopende kwartaal bouwsector

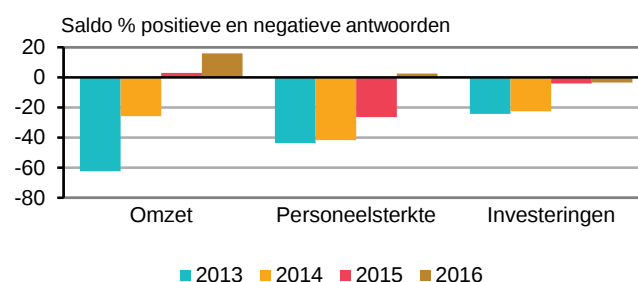

Statline: [Conjunctuurenquête Nederland](#)

Bouwers positief over 2016

De verwachtingen van bouwondernemers voor het komende jaar zijn aanzienlijk positiever dan in de afgelopen jaren. Bedrijven zijn met name positief over de omzetverwachting. Per saldo verwacht 16 procent van de bouwondernemers dat de omzet in 2016 zal gaan toenemen. Wat betreft de werkgelegenheid is het aantal ondernemers dat groei verwacht iets hoger dan het aantal dat krimp verwacht. Afgelopen jaren waren de ondernemers die krimp voorzagen ruimschoots in de meerderheid. De verwachtingen ten aanzien van het investeringsklimaat zijn vergelijkbaar met die voor 2015. Per saldo verwacht 3 procent van de ondernemers komend jaar minder te zullen investeren in bijvoorbeeld bouwmachines.

Verwachtingen bouwondernemers voor het komende jaar

Bron: CBS

Statline: [Conjunctuurenquête Nederland](#)

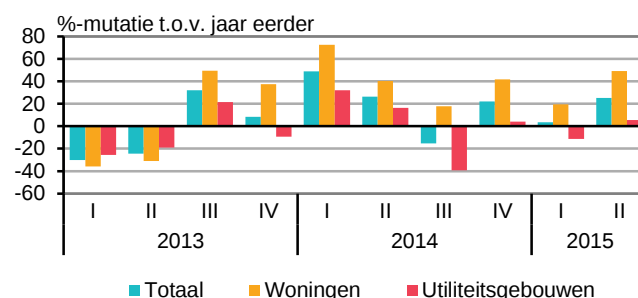
Bouw van Woningen en Bedrijfsgebouwen

Kwart meer opdrachten architecten

Ontwerpopdrachten voor architecten zijn een belangrijke indicator voor toekomstige bouwactiviteiten. Bij woningprojecten namen de opdrachten toe, voor zowel nieuwbouw als voor verbouwingen. De totale waarde steeg met bijna 50 procent. De waarde van opdrachten voor de bouw van woningen stijgt al onafgebroken sinds het derde kwartaal van 2013. In de afgelopen drie maanden steeg de totale waarde van ontwerpopdrachten met een kwart ten opzichte van dezelfde periode in 2014. Het niveau ligt nog wel ruim 50 procent onder het niveau van topjaar 2007.

Bij de utiliteitsbouw is het beeld wisselend. De waarde van de opdrachten in het tweede kwartaal steeg met ruim 5 procent, maar de stijging komt wel geheel voor rekening van nieuwbouwprojecten. Het niveau van opdrachten voor de utiliteitsbouw ligt ruim 65 procent onder het niveau van 2007.

Bouwsom opdrachten architecten

Bron: CBS

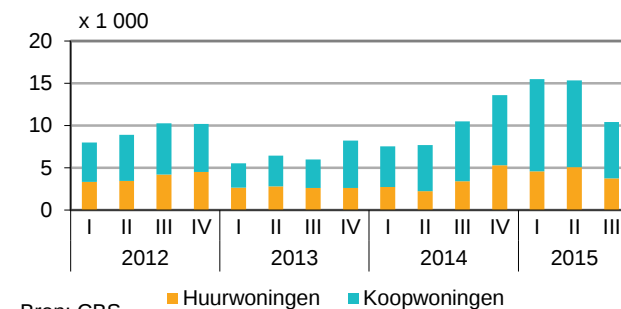
Statline: [Bouwsom nieuwe opdrachten architecten](#)

Groei vergunningverlening woningbouw stakt

Voor de tweede keer op rij is het aantal vergunde huurwoningen in het derde kwartaal hoger dan een jaar eerder. Vergeleken met hetzelfde kwartaal in 2014 is het aantal nieuw te bouwen huurwoningen met 9 procent gestegen tot 3 756. De vergunningverlening voor koopwoningen zakte in dezelfde periode met bijna 6 procent terug tot 6 653.

In totaal werd een vergunning afgegeven voor ruim 10 duizend nieuwbouwwoningen. Dit aantal ligt nagenoeg op hetzelfde niveau als vorig jaar. In vergelijking met het tweede kwartaal zijn bijna 5 duizend nieuwbouwwoningen minder vergund.

Nieuwbouwwoningen waarvoor een vergunning is verleend

Bron: CBS

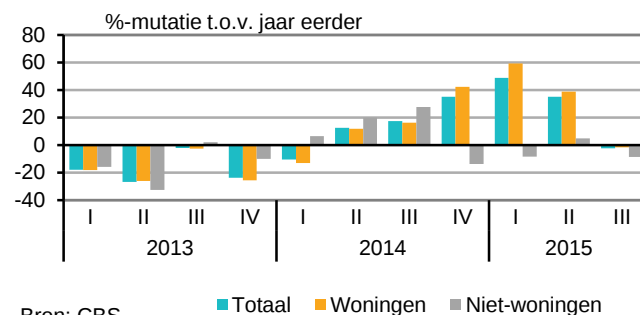
Statline: [Nieuwbouwwoningen; afgegeven vergunningen naar opdrachtgever](#)

Start nieuwbouw nagenoeg stabiel

In het derde kwartaal van 2015 is begonnen met de bouw van bijna 8 800 verblijfsobjecten. Dit is 200 minder dan in dezelfde periode vorig jaar. Deze categorie 'bouw begonnen' vertoont voor het eerst sinds het tweede kwartaal van 2014 geen toename vergeleken met een jaar eerder.

Voor alle gestarte nieuwbouw, woningen zowel als niet-woningen, gold dat er in het derde kwartaal van 2015 een lichte terugval was. Met een afname van 8,7 procent is deze terugval procentueel groter bij niet-woningen dan bij woningen (2,4 procent). Het waren vooral woningen waarvoor eerste palen werden geslagen. In het derde kwartaal was het aandeel woningen, met eventueel één of meer andere gebruiksfuncties (bijvoorbeeld kantoor of winkel), 89 procent.

Start nieuwbouw woningen en niet-woningen

Bron: CBS

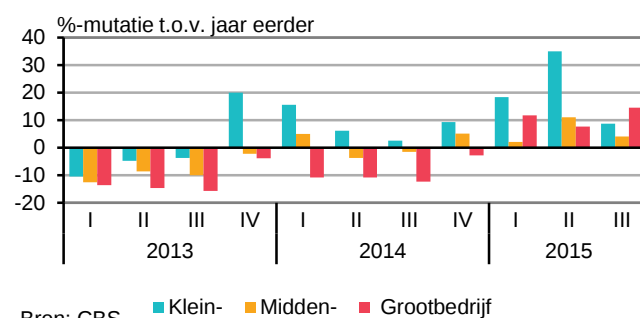
Maatwerktabel: [Nieuwbouwfases woningen en niet woningen](#)

Burgerlijke en utiliteitsbouw blijft groeien

Bedrijven in de burgerlijke en utiliteitsbouw (B&U) hebben in het derde kwartaal een omzetgroei behaald van 8,9 procent. Een kwartaal eerder nam de omzet met bijna 16 procent toe. Die stijging houdt nu al een jaar aan, maar het omzetniveau van de B&U-bedrijven ligt toch nog gemiddeld een kwart onder het omzetniveau van voor de crisis.

Grote bedrijven (vanaf 100 werkzame personen) zagen hun omzet in de burgerlijke en utiliteitsbouw het meest stijgen, namelijk met 14,5 procent. Middelgrote bedrijven (10-100 werkzame personen) behaalden een omzetgroei van 4 procent.

Omzetontwikkeling burgerlijke- en utiliteitsbouw

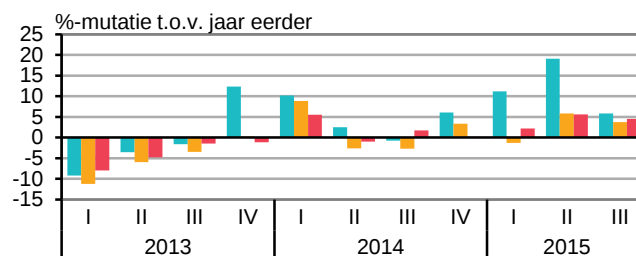
Bron: CBS

Statline: [Omzetontwikkeling bouwnijverheid](#)

Gespecialiseerde bouw gelijkmatige groei

De omzet van gespecialiseerde bouwbedrijven steeg met 4,7 procent vergeleken met het derde kwartaal 2014. Een kwartaal eerder was dat ruim 10 procent. De verschillen in omzetgroei naar omvang van de bedrijven zijn niet erg groot: 5,8 procent als hoogste voor kleine en 3,7 procent als laagste voor middelgrote bedrijven. Ook bij de deelbranches verschillen de groeicijfers maar weinig, met als enige uitschieter de overige gespecialiseerde bouwbedrijven, zoals dakdekkers-, hei- en metselbedrijven. Deze bedrijven behaalden in het derde kwartaal een omzetstijging van 9,5 procent.

Omzetontwikkeling gespecialiseerde bouw

Bron: CBS

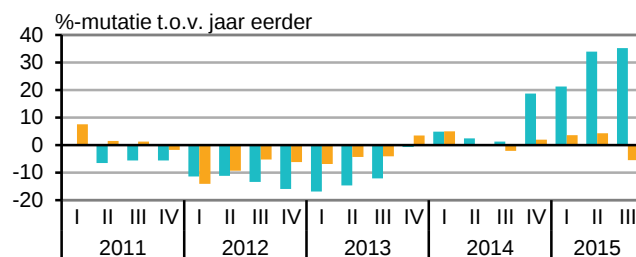
Statline: [Omzetontwikkeling bouwnijverheid](#)

Opnieuw toename investeringen in woningen

Vooral door flink hogere investeringen in woningen namen de totale bruto investeringen in woningen en bedrijfsgebouwen toe met 15,2 procent. Het volume investeringen in woningen steeg met ruim 35 procent ten opzichte van het derde kwartaal in 2014. De stijging is nagenoeg hetzelfde als in het tweede kwartaal (34 procent).

De investeringen in bedrijfsgebouwen werden juist minder. Het volume daalde met 5,5 procent ten opzichte van hetzelfde kwartaal een jaar eerder. In de eerste twee kwartalen van dit jaar namen de investeringen in bedrijfsgebouwen nog toe.

Investerings in woningen en bedrijfsgebouwen (volume)

Bron: CBS

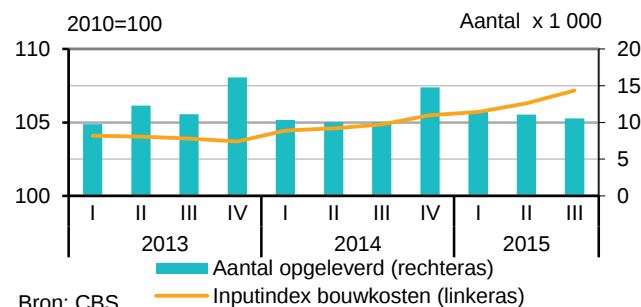
Statline: [Bbp, investeringen](#)

Meer nieuwbouwwoningen

In totaal zijn er in het derde kwartaal 10 567 nieuwe woningen opgeleverd, 5 procent meer dan in hetzelfde kwartaal van vorig jaar. Hiermee wordt de positieve ontwikkeling uit de vorige twee kwartalen voortgezet. In de laatste drie kwartalen van 2014 was er nog sprake van een afname ten opzichte van het voorgaande jaar.

De inputkosten voor het bouwen van nieuwe woningen zijn in het derde kwartaal met 2,2 procent toegenomen vergeleken met een jaar eerder. Het is de zevende keer op rij dat de kosten ten opzichte van een jaar eerder zijn gestegen. De toename is dit kwartaal veroorzaakt door een stijging in de kosten van loon (+2,6 procent) en een kostenstijging van materiaal (+2,0%).

Nieuwbouwwoningen

Bron: CBS

Statline: [Voorraad woningen](#)

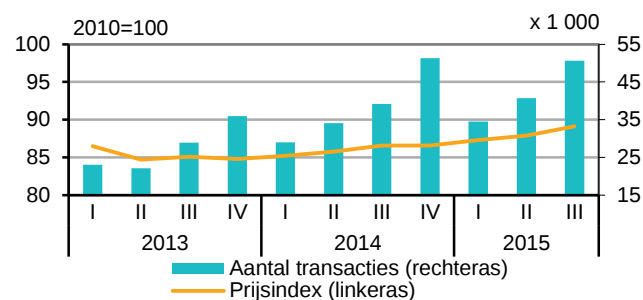
Statline: [Nieuwbouwwoningen; inputindex 2010=100](#)

Huizenprijzen blijven stijgen

Er werden in het derde kwartaal 50 609 bestaande huizen verkocht, bijna 30 procent meer dan in dezelfde periode in 2014. Het is het negende kwartaal op rij dat het aantal transacties hoger uitvalt dan het jaar ervoor. Ook de prijzen blijven stijgen: voor de zesde maal op rij zijn die hoger dan een jaar eerder.

Ten opzichte van het derde kwartaal van 2008, toen de huizenprijzen een piek bereikten, bedraagt de prijsdaling 16,5 procent. Vergeleken met het dal in het tweede kwartaal van 2013 liggen de prijzen 5,2 procent hoger.

Bestaande koopwoningen

Bron: CBS en het Kadaster

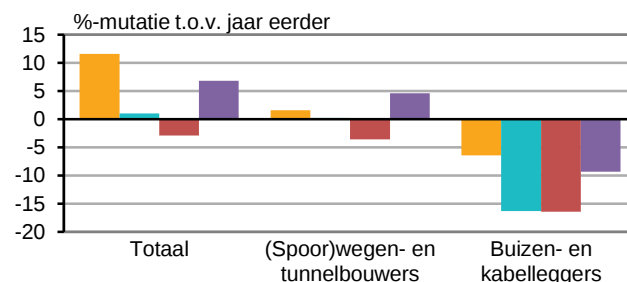
Statline: Bestaande koopwoningen; index

Grond-, Weg- en Waterbouw

Grond- weg- en waterbouw: wisselend beeld

Vooraf kleine GWW-bedrijven hebben het dit kwartaal moeilijk. Hun omzet is met 1,7 procent gedaald. Vooraf middelgrote en grote (spoor)wegen- en tunnelbouwers vanaf 10 werkzame personen zorgden voor een omzetgroei van 6,8 procent voor deze bedrijfstak. Na een omzetsdaling in het tweede kwartaal van ruim 4 procent, is de omzet van de middelgrote bedrijven in het derde kwartaal gestegen met gemiddeld 5,3 procent. Dat is de hoogste stijging sinds het vierde kwartaal van 2011. De kabel- en buizenleggers hebben het veel moeilijker. Hun omzet daalt al anderhalf jaar. De eerste twee kwartalen van 2015 daalde hun omzet met ruim 16 procent. In het derde kwartaal is de daling met 9,3 procent iets kleiner.

Omzetontwikkeling GWW

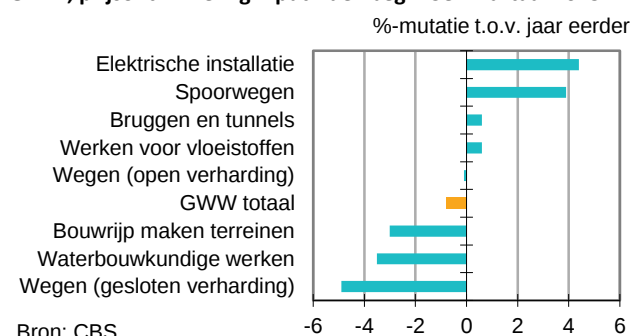
Bron: CBS

Statline: Omzetontwikkeling bouwnijverheid

Inputprijzen GWW dalen

In het derde kwartaal is het prijsindexcijfer van de grond- weg- en waterbouw (GWW) met 0,8 procent gedaald ten opzichte van een jaar eerder. In vergelijking met het vorige kwartaal zijn de kosten wel gestegen (+0,7%). Ten opzichte van het voorgaande jaar zijn de deelgebieden 'Elektrische installatie' (+4,4%), 'Spoorwegen' (+3,9%), 'Werken voor vloeistoffen' (+0,6%) en 'Bruggen en tunnels' (+0,6%) in prijs gestegen.

GWW, prijsontwikkeling inputindex begin 3e kwartaal 2015

Bron: CBS

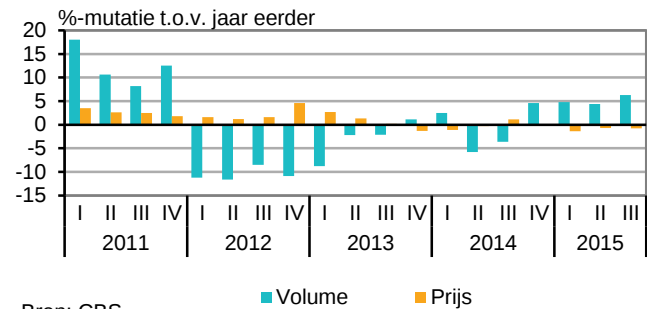
Statline: GWW inputprijsindex

Toename investeringen in GWW

In het derde kwartaal is het volume van de investeringen in grond- weg- en waterbouw (GWW) met 6,3 procent toegenomen ten opzichte van een jaar eerder. De groei is daarmee hoger dan in het tweede kwartaal. Toen namen de investeringen in GWW toe met 4,4 procent.

Omdat de prijzen in het tweede kwartaal met 0,8 procent daalden, nam de waarde van de investeringen toe met 5,4 procent.

Investeringen in grond, weg en waterbouwkundige werken

[Statline: Bbp, investeringen](#)

Opmerkingen betreffende deze publicatie

- Deze publicatie is samengesteld op basis van cijfers zoals die op 25 november 2015 beschikbaar waren. Mogelijk zijn er op het moment van lezen actuelere cijfers beschikbaar, deze kunt u vinden via de links onder de grafieken.
- De cijfers zijn doorgaans niet gecorrigeerd voor seizoensinvloeden. Indien dit wel het geval is staat dit aangegeven in de tekst/grafiek

Colofon

Tekst sector bedrijfsstatistieken Den Haag (EBD)

Datum 26 november 2015

Meer informatie

CBS Infoservice: [infoservice online](#)
Telefonisch (09.00-17.00): 088 5707070

Media:
CBS Persdienst: persdienst@cbs.nl
Telefonisch: 070 3374444